

KMP.575.9.2015.MKu

**Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji w Domu Pomocy Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku z dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, dalej: OPCAT) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 4-6 marca 2015 r., do Domu Pomocy Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim, przy ul. Grabowieckiej 7 (zwanego dalej: dps, domem, placówką) udali się pracownicy Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (zwanego dalej: KMP lub mechanizmem): Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji), Wojciech Sadownik, Marcin Kusy (prawnicy), jak również reprezentujący Biuro Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich w Katowicach – Michał Kleszcz (prawnik).

Działając jako *Krajowy Mechanizm Prewencji* osoby wizytujące sprawdziły na miejscu sposób przestrzegania praw mieszkańców dps, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z panem Cezarym Słowikiem – dyrektorem placówki;
- dokonano oglądu pomieszczeń przeznaczonych dla mieszkańców domu;
- przeprowadzono indywidualne rozmowy z losowo wybranymi mieszkańcami;

- poddano analizie wybraną dokumentację dostępną na miejscu m.in. książkę raportów pielęgniarских, losowo wybrane akta osobowe mieszkańców ubezwłasnowolnionych oraz umieszczonych w placówce decyzją sądu, losowo wybrane indywidualne programy wsparcia.

W trakcie wizytacji sporządzono dokumentację fotograficzną oraz użyto dalmierza do pomiaru metrażu pomieszczeń.

Pracownicy KMP poinformowali dyrektora o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

2. Ogólna charakterystyka

Dps działa na podstawie bezterminowego zezwolenia Wojewody Świętokrzyskiego, z dnia 31 lipca 2006 r. nr PS.II.9013/1-8/06 i podlega Staroście Ostrowieckiemu.

Dom przeznaczony jest dla 188 mieszkańców, somatycznie chorych. W dniu wizytacji przebywało w nim 180 osób, w tym 85 kobiet i 95 mężczyzn.

3. Legalność pobytu

W czasie wizytacji w dps przebywały 3 osoby ubezwłasnowolnione oraz 9 umieszczonych decyzją sądu. Analiza akt osobowych wymienionych mieszkańców ujawniła 2 przypadki umieszczenia w placówce osób ubezwłasnowolnionych, na wniosek opiekuna prawnego, bez zgody sądu. Ubezwłasnowolniony postanowieniem sądu z dnia 24.09.1983 r. (dane osobowe usunięto) przebywa w dps od dnia 08.04.1988 na podstawie wniosku matki. Natomiast mieszkanka (dane osobowe usunięto) umieszczona w placówce została na wniosek opiekuna prawnego z dnia 26.03.2007 r. Tymczasem, zgodnie z art. 156 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (dalej: k.r.o.), opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego, a kwestia podawania umieszczenia w domu pomocy społecznej, w ocenie przedstawicieli KMP, należy do kategorii „ważniejszych spraw”.

W związku z powyższym przedstawiciele KMP zwracają się do dyrektora z prośbą o wyjaśnienie podstaw umieszczenia wyżej wymienionych w placówce.

4. Personel

Zgodnie z informacją uzyskaną od dyrektora placówki obsada etatowa domu spełnia wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 964) (dalej: rozporządzenie) w zakresie wskaźnika zatrudnienia pracowników zespołu terapeutyczno-opiekuńczego. Analiza dokumentacji wykazała, iż w dziale opiekuńczo - terapeutycznym zatrudnionych jest łącznie 85 osób, w tym: opiekunowie, pielęgniarki, pokojowe, fizjoterapeuci, pracownicy socjalni, terapeuci. Ponadto w skład działu wliczani są stażyści i praktykanci. Dom zatrudnia także na umowę zlecenie psychologa.

Wątpliwości wizytujących wzbudza mała liczba personelu męskiego w placówce (1 pielęgniarz). W opinii pracowników KMP należy dążyć do zatrudnienia większej liczby mężczyzn-opiekunów/pielęgniarzy, by w pełni respektować prawo mieszkańców do prywatności i intymności. Przykładowo w sytuacjach, gdy mieszkaniec nie chce/odmawia, aby przy zabiegach higienicznych pomagała mu osoba przeciwnej płci, obowiązkiem personelu domu jest zapewnienie mu opieki pielęgniarza/opiekuna tej samej płci. Wizytujący podkreślają, że zgodnie z Zasadą 14 Zasad ONZ na rzecz osób starszych *osoby starsze powinny mieć możliwość korzystania z praw człowieka i podstawowych swobód w trakcie przebywania w instytucjach zapewniających schronienie, opiekę lub pomoc medyczną, włączając w to pełne poszanowanie ich godności, przekonania, potrzeb i prywatności, a także prawa do decydowania o formie opieki i jakości życia.*

Z relacji dyrektora domu wynika, że nie były prowadzone postępowania dyscyplinarne ani karne wobec pracowników w związku z niewłaściwym traktowaniem mieszkańców oraz naruszaniem ich praw.

W 2014 r. pracownicy placówki objęci zostali szkoleniami z zakresu specyfiki pracy z mieszkańcami oraz wizerunku instytucji. W opinii przedstawicieli KMP powyżej przedstawioną, skromną ofertę szkoleń dla osób zatrudnionych w dps należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia związane np. z komunikacją interpersonalną w relacji pracownik-mieszkaniec, prawami mieszkańców, umiejętnością radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych oraz przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu. Ponadto za uzasadnione należy uznać zalecenie dotyczące realizacji systematycznych szkoleń z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Wskazanym byłoby objęcie wymienionymi szkoleniami jak największej liczby osób zatrudnionych w domu.

Zgodnie z przekazanymi wizytującym informacjami, personel placówki nie jest objęty superwizją. W opinii pracowników mechanizmu, z uwagi na dotychczasowe duże

obciążenie realizowanymi obowiązkami i zauważalne wyczerpanie, należałoby zapewnić terapeutom oraz psychologowi udział w superwizji. Dzięki takiemu rozwiązaniu pracownicy mogliby uzyskać pomoc w uporaniu się z obciążeniami wynikającymi ze specyfiki wykonywanej pracy. Superwizja stwarza możliwości nie tylko ewaluacji pracy i samorozwoju, ale także daje przestrzeń podzielenia się trudnym doświadczeniem i otrzymaniem wsparcia, a co za tym idzie zwiększenia satysfakcji z pracy.

Wszyscy mieszkańcy, z którymi rozmawiali przedstawiciele mechanizmu dobrze ocenili pracę personelu. Ponadto w trakcie czynności wizytujący zwrócili uwagę, że pracownicy dobrze orientują się w problemach mieszkańców oraz rozumieją ich ograniczenia i specyfikę zachowań.

5. Prawo do informacji

Dom posiada opracowaną procedurę dotyczącą przyjęcia nowego mieszkańca. Zawiera ona opis obowiązków pracowników uczestniczących w przyjęciu. W poddanych analizie aktach osobowych znajdowały się podpisane przez mieszkańców oświadczenia potwierdzające fakt zapoznania ich z regulaminem.

Na tablicach informacyjnych wywieszony został regulamin domu. Wizytujący zalecają zamieszczenie w ogólnodostępnym miejscu informacji z adresami instytucji, do których pensjonariusze mogą zwrócić się w sytuacji naruszenia ich praw, w tym do: Rzecznika Praw Obywatelskich, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Rzecznika Praw Pacjenta. Adresy instytucji powinny znajdować się w ogólnodostępnym i widocznym dla mieszkańców miejscu, tak by wgląd do nich nie był uzależniony od decyzji personelu lub innych czynników.

Z ustaleń poczynionych przez wizytujących wynika, że dowody osobiste części mieszkańców są przechowywane przez administrację domu. W tym miejscu należy wskazać, że zgodnie z art. 79 pkt 2 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2010 r. Nr 167, poz. 1131, ze zm.) *kto zatrzymuje bez podstawy prawnej cudzy dowód osobisty podlega karze ograniczenia wolności lub grzywnie*. Zgodnie jednak z wykładnią dokonaną przez Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 9 grudnia 2010 r. o sygnaturze II AKa 397/10 znamiona wymienionego wykroczenia nie są wypełnione, jeżeli wejście w posiadanie dowodu nastąpiło za akceptacją i przyzwoleniem osoby uprawnionej. Biorąc pod uwagę powyższe wizytujący zalecają każdorazowe odbieranie zgody mieszkańca lub opiekuna prawnego osoby ubezwłasnowolnionej na przechowywanie dowodu osobistego.

W dps działa samorząd mieszkańców, który współpracuje z personelem w ustalaniu bieżących spraw: jadłospisu, czasu wolnego, wycieczek.

Mieszkańcy mogą zgłaszać skargi i wnioski do dyrektora w godzinach jego pracy.

Z rozmów z mieszkańcami wynikało, że nie wszyscy wiedzą, kto pełni funkcję ich pracownika pierwszego kontaktu i jakie ma zadania. Reprezentanci mechanizmu zalecają zatem przypomnienie mieszkańcom zarówno o roli takiego pracownika, jak i o tym, komu powierzono to zadanie.

6. Traktowanie

Poważny problem w funkcjonowaniu wizytowanej placówki stanowi nadużywanie alkoholu przez niektórych mieszkańców dps. W celu zapewnienia spokoju i bezpieczeństwa pozostałym mieszkańcom, osoby pijące zakwaterowane zostały w oddzielnym budynku mieszkalnym. Zastrzeżenia wizytujących w zakresie warunków panujących w tym pawilonie przedstawione zostały w pkt 10 Raportu. W tym miejscu wskazać należy, iż mieszkańcy budynku głównego dps, w rozmowach indywidualnych, chwalili przeniesienie osób pijących do odrębnego pawilonu, wskazując, iż od przyjęcia tego rozwiązania na korytarzach panuje spokój i czują się bezpiecznie.

Personel domu podejmuje liczne próby przeciwdziałania nadużywaniu alkoholu przez pensjonariuszy, zarówno poprzez oddziaływania terapeutyczne, jak i informowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych¹, co wizytujący oceniają bardzo dobrze.

Analiza Regulaminu pobytu mieszkańców, zasad dotyczących rozwiązywania problemów nadużywania alkoholu² oraz zasad postępowania z mieszkańcami naruszającymi przepisy regulaminu domu wykazała, że w dps wprowadzono możliwość dyscyplinowania mieszkańców. Wymienione dokumenty przewidują następujące środki dyscyplinarne: przeniesienie mieszkańca do innego pokoju, udzielenie upomnienia lub nagany, ograniczenie swobodnego dysponowania mieszkańca swoimi środkami pieniężnymi, czasowe pozbawienie mieszkańca prawa do uczestnictwa w organizowanych przez dom wyjazdach turystycznych, imprezach integracyjnych i zabawach. Zdaniem przedstawicieli mechanizmu brak jest podstaw prawnych do stosowania w domach opieki społecznej środków dyscyplinujących. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1352 ze zm.) nie zawiera upoważnień do ukształtowania w regulaminie

¹ Patrz pkt. 9 Raportu.

² Zarządzenie Dyrektora DPS nr 11/2013, z dnia 20.06.2013 r.

organizacyjnym domów pomocy społecznej systemu środków dyscyplinujących, zaś tego typu regulacje, jako ograniczające wolność osobistą, należą do materii ustawowej. Zgodnie z art. 41 ust. 1 zd. 2 Konstytucji RP pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Wskazać w tym miejscu należy, że dyrektor placówki nie jest pozbawiony możliwości reagowania w przypadku m.in. uporczywego i rażącego naruszania przez pensjonariusza obowiązujących norm współżycia społecznego. Mieszkańców domu obowiązują te same, regulowane odpowiednimi przepisami prawa krajowego, zasady funkcjonowania w społeczeństwie, jakie odnoszą się do osób mieszkających we własnych domach. Dyrektor może zatem zainicjować działania przewidziane w prawie krajowym np. powiadomić Policję.

W domu istnieje praktyka odbierania mieszkańcom zakłócającym spokój napoi alkoholowych oraz możliwość ich zniszczenia. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji nie negują dbania personelu o bezpieczeństwo mieszkańca placówki. Jednocześnie pragną wskazać, że zgodnie z przepisem art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Dz.U. z 1997, nr 78, poz. 483) „każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia”. Jak stanowi Konstytucja, w przepisie art. 64 ust. 2 prawa te podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. Natomiast z uregulowanej w przepisie art. 64 ust. 3 Konstytucji normy wynika, iż ograniczenie własności może nastąpić tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty praw własności”. Przedstawiciele mechanizmu zalecają zmianę praktyki oraz zarządzenia dyrektora nr 11/2013 tak, aby nie naruszały one porządku prawnego.

Pomimo starań kierownictwa domu zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa i poszanowania praw wszystkich mieszkańców, w tym osób nadużywających alkoholu należy stwierdzić, iż przedstawiona powyżej sytuacja stanowi przejaw problemu systemowego jakim jest faktyczny brak domów pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, występujący pomimo wprowadzenia w ustawie o pomocy społecznej (ustawa z dnia 12 marca 2004 r., Dz. U. z 2013 r., poz. 182) zmian uwzględniających tworzenie placówek o takim profilu (ustawa z dnia 22 lutego 2013 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2013 r., poz. 509). W opinii przedstawicieli KMP utworzenie domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób nadużywających alkoholu należy uznać za pożądane z uwagi na konieczność udzielenia im specjalistycznego wsparcia i opieki oraz ochronę pozostałych mieszkańców domów pomocy społecznej oraz pracującego w nich personelu przed agresywnym i zakłócającym spokój zachowaniem.

W dniach wizytacji placówki dwa pokoje mieszkańców były remontowane, a osoby w nich przebywające przeniesione zostały na korytarz. Zgodnie z wyjaśnieniem dyrektora remont pokoi nie trwa dłużej niż 2 dni. Biorąc pod uwagę, iż w dniach wizytacji placówka dysponowała 8 wolnymi miejscami, przyjęta praktyka jest w opinii przedstawicieli mechanizmu niedopuszczalna. Administracja domu powinna zapewnić każdemu mieszkańcowi odpowiednie warunki mieszkalne, bez względu na krótki czas trwających utrudnień.

Wątpliwości wizytujących wzbudziły wpisy w zeszycie wyjść, który prowadzony jest przez ochroniarzy domu. Znajdują się w nim bowiem nieostre zapisy, mogące świadczyć o naruszeniu nietykalności fizycznej mieszkańców, np. „doprowadziłem go do porządku”, „ogarnąłem go”. Interwencje ochroniarzy dotyczą wyłącznie osób zachowujących się agresywnie po spożyciu alkoholu, z którymi personel placówki nie jest w stanie sobie poradzić. Wizytujący zwracają się do dyrektora placówki z prośbą o wyjaśnienie zakresu interwencji ochroniarzy i poinformowanie o nim Rzecznika Praw Obywatelskich.

7. Prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym

Co do zasady mieszkańcy domu bez ograniczeń mogą poruszać się po budynkach i terenie dps. Zgodnie z uzyskanymi informacjami, potwierdzonymi podczas rozmów indywidualnych, samodzielne wyjścia poza teren placówki możliwe są w zależności od stanu zdrowia i sposobu funkcjonowania mieszkańca. Mieszkańcy w złej kondycji psychofizycznej wychodzą poza teren placówki, tylko w towarzystwie opiekunów. Wyjścia poza placówkę mieszkańców umieszczonych postanowieniem sądowym realizowane są pod nadzorem któregoś z opiekunów. Należy zauważyć, że w obecnie obowiązującym stanie prawnym brak jest regulacji, które wprowadzałyby jakiegokolwiek ograniczenia w zakresie opuszczania przez pensjonariuszy dps budynków i terenu placówki. Także fakt ubezwłasnowolnienia lub umieszczenia w placówce orzeczeniem sądowym nie może być uznany za okoliczność uzasadniającą reglamentację wyjść mieszkańców lub uzależnienie ich od obecności innych osób. Wprowadzone w wizytowanym domu rozwiązanie należy zatem obecnie uznać za bezprawnie ograniczające wolność osobistą mieszkańców umieszczonych postanowieniem sądu. Biorąc jednak pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa pensjonariuszom, w opinii przedstawicieli mechanizmu, za zasadne można by uznać jedynie uzależnienie możliwości samodzielnego wyjścia mieszkańca od stanu ich zdrowia potwierdzonego przez lekarza.

W domu nie wprowadzono jakichkolwiek ograniczeń dotyczących odwiedzin mieszkańców. Podopieczni dps mogą przyjmować gości codziennie, a odwiedziny odbywają się w ich pokojach lub na terenie domu.

Osoby z kręgu rodziny odwiedzające swoich bliskich mogą skorzystać z noclegu w pokojach gościnnych zlokalizowanych na terenie placówki.

W dps nie ma również ograniczeń dotyczących rozmów telefonicznych czy wysyłanej korespondencji. Część mieszkańców korzysta z własnych telefonów komórkowych.

Zgodnie z przekazanymi wizytującym informacjami kierownictwo domu podejmuje starania zmierzające do podtrzymania więzi mieszkańców z bliskimi. W tym celu organizowane są festyny, a rodziny zapraszane są ponadto do udziału w uroczystościach organizowanych z okazji świąt lub też indywidualnych wydarzeń w życiu mieszkańca.

8. Prawo do ochrony zdrowia

Opiekę zdrowotną nad mieszkańcami sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Przychodnia Medycyny Rodzinnej w Ostrowcu Świętokrzyskim. Lekarz pierwszego kontaktu przychodzi do placówki trzy razy w tygodniu oraz dostępny jest na każde wezwanie telefoniczne. Poza przyjęciami w gabinecie lekarz wizytuje chorych leżących. Konsultacje innych specjalistów umawiane są w zależności od potrzeb. W przypadkach nagłego pogorszenia stanu zdrowia wzywane jest pogotowie ratunkowe.

W dps przez 7 dni w tygodniu zapewniony jest dostęp do całodobowej opieki pielęgniarskiej. Do obowiązków realizowanych przez pielęgniarki należy m. in.: przygotowanie i podanie mieszkańcom leków, wykonanie pomiarów, np. ciśnienia, wagi, koordynowanie konsultacji lekarskich.

Zaopatrzenie w leki realizowane jest według indywidualnych potrzeb każdego mieszkańca, na podstawie recept.

Raporty pielęgniarskie prowadzone są dokładnie. Zawierają one szczegółowe opisy zmian w stanie zdrowia mieszkańców, wykonanych zabiegów i informację o podanych doraźnie lekach.

Fizjoterapeuci prowadzą zajęcia od poniedziału do piątku, w godzinach 7⁰⁰ -17⁰⁰. Gabinety fizykoterapii wyposażone zostały m.in. w laser, lampę sollux, magnetronic, fotel do masażu, matę magnetyczną, lamę biopton. W gabinecie hydromasażu wykonywane są natomiast zabiegi: masaż wirowy kończyn dolnych i górnych, masaż podwodny całego ciała oraz kąpiel perełkowa. Ponadto w ramach pomieszczeń fizjoterapii znajdują się 2 salki

gimnastyczne wyposażone w m.in. UGUL, bieżnie, ergometry. Dodatkowo mieszkańcy mogą korzystać z gabinetu masażu.

Fizjoterapeuci prowadzą zajęcia zarówno dla mieszkańców (w tym ćwiczenia przyłóżkowe), jak i dla osób spoza domu. Analiza dziennego planu pracy fizjoterapeutów wskazuje, iż przeznaczają oni 8 godzin i 15 minut dziennie na ćwiczenia z mieszkańcami domu, zaś 4 godziny i 15 minut na obsługę pacjentów spoza dps. Biorąc powyższe pod uwagę wątpliwość wizytujących budzi liczba zabiegów mieszkańców domu, wykonanych w pomieszczeniach fizjoterapii, w porównaniu z liczbą zabiegów osób spoza placówki. W styczniu 2015 r. wykonano bowiem łącznie 110 zabiegów dla pensjonariuszy, zaś 600 dla pacjentów z zewnątrz, natomiast w lutym 2015 r. 210 dla mieszkańców i 900 dla osób spoza dps. Wskazana dysproporcja świadczyć może o realizowaniu przez fizjoterapeutów zleconych ćwiczeń pacjentów spoza środowiska kosztem czasu, który poświęcony być powinien mieszkańcom domu. Przedstawiciele mechanizmu zwracają się o wyjaśnienie wskazanej dysproporcji w liczbie zabiegów.

9. Oddziaływania kulturalno-oświatowe i terapeutyczne

Z analizy dokumentacji oraz rozmów z personelem i mieszkańcami dps wynika, że oferta zajęć terapeutycznych oraz kulturalno-oświatowych w domu jest bogata i różnorodna. W ramach zajęć kulturalno-oświatowych organizowane są liczne gry, zabawy, konkursy, występy artystyczne, świętowanie uroczystości, wycieczki, pikniki, spotkania z zaproszonymi gośćmi, wyjścia do kina. Przygotowywany przez terapeutów program zajęć dostosowany jest do możliwości i oczekiwań mieszkańców. W okresie letnim mieszkańcy czas wolny spędzają w ogrodzie, w którym znajduje się fontanna, miejsce na grill, ławki, meble ogrodowe. Mimo różnorodności zajęć część mieszkańców, szczególnie tych uzależnionych od alkoholu, pozostaje biernymi, najchętniej spędzając cały dzień przed telewizorem. Ponadto, osoby leżące wskazywały na całkowity brak oferty zajęć.

Praca terapeutyczna prowadzona jest w oparciu o kwartalny plan pracy. W jego ramach terapeuta pracuje z osobami nadużywającymi i uzależnionymi od alkoholu oraz osobami mającymi trudności w aklimatyzacji w warunkach placówki. W związku z dużym problemem nadużywania alkoholu przez mieszkańców domu, w 2014 r. administracja dps złożyła 7 wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Z tej liczby Komisja zawiesiła 1 wniosek na okres 6 miesięcy, 3 wnioski znajdują się w toku postępowania, zaś 3 zostały przekazane do sądu. W wyniku postępowania sądowego 2 osoby

zostały skierowane na leczenie odwykowe stajonarne w warunkach szpitalnych, zaś 1 sprawa została umorzona.

W 2014 r. 9 mieszkańców uczęszczało na spotkania terapeutyczne zaś 8 zostało przebadanych przez biegłego psychiatrę oraz psychologa w przedmiocie uzależnienia.

W 2015 r., do dnia wizytacji, do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych złożone zostały 3 wnioski, wszystkie były w toku postępowania.

Mieszkańcy uczestniczą w spotkaniach terapeutycznych w Ośrodku Zaburzeń Psychiczych i Uzależnień w Ostrowcu Świętokrzyskim (w 2014 r – 9, 2015 – 6). Jeden z nich został poddany leczeniu odwykowemu w warunkach poradni postanowieniem sądu, pozostali 5 uczęszcza z własnej woli.

Oprócz terapii osób z problemem alkoholowym, terapeuci prowadzą zajęcia indywidualne i grupowe dla pozostałych mieszkańców.

W ramach terapii zajęciowej, w godzinach od 9 do 17, od poniedziałku do piątku, mieszkańcy mogą uczestniczyć m.in. w zajęciach z arteterapii, stymulujących, kulinarnych, muzycznych. Udział w zajęciach terapeutycznych jest całkowicie dobrowolny, mieszkańcy mogą w dowolnym czasie przyłączyć się do zajęć lub z nich zrezygnować. Z uzyskanych informacji wynika, iż bierze w nich udział stała grupa mieszkańców.

10. Warunki bytowe

Na potrzeby domu przeznaczono 2 budynki – główny budynek mieszkalny oraz pawilon, w którym mieszkają osoby nadużywające alkohol.

W placówce na bieżąco prowadzone są prace remontowe. W 2014 r. m.in. wymienione zostały okna w budynku głównym, pomalowano część pokoi, wymieniono część sprzętu w pokojach, zakupiono ławki do ogrodu. Kontynuowanie remontu domu zaplanowane zostało również na rok 2015 r.

W pokojach mieszkańców zapewniono podstawowe sprzęty i meble oraz dekoracje (firanki, zasłony, obrazy, kwiaty). Pensjonariusze mogą również dekorować pokoje zgodnie z własnymi upodobaniami, nadając im indywidualny charakter. Warunki stworzone w pokojach mieszkalnych należy określić jako przeciętne - na ścianach części z nich widoczne były wyraźne ślady zabrudzeń, pęknięcia, ubytki farby i tynku. W związku z powyższym, zdaniem przedstawicieli KMP, zalecanym byłoby kontynuowanie prac remontowych w pokojach mieszkalnych.

Bardzo złe warunki zapewnione zostały w pokoju nr 2 w pawilonie (mieszkańcy: (dane osobowe usunięto). Pokój ten wyposażony został w bardzo podstawowy sprzęt, niedziałający telewizor, szafę zamykaną na łańcuch. Mieszkaniec (dane osobowe usunięto) jest osobą leżącą, która w dniach wizytacji miała założoną tył na przód piżamę. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził również stan jego łóżka, brak poduszki a przede wszystkim ułożenie mieszkańca, który odwrócony był tyłem do wejścia, na wprost ściany, w związku z czym nie miał możliwości dostrzeżenia osób wchodzących do pokoju. Ułożenie to powodowało, że swoim zwrokiem obejmował wyłącznie ścianę. Podczas podsumowania wizytujący zalecili natychmiastową zmianę ułożenia mieszkańca oraz zadbanie o warunki bytowe panujące w tym pokoju.

Również warunki bytowe w pokoju nr 18 wzbudziły zastrzeżenia wizytujących. Mieszkaniec tego pokoju posiadał materac dłuższy do ramy łóżka, w pokoju brakowało stolika, w związku z czym swoje rzeczy osobiste trzymał na krzesłach, zaś umiejscowienie łóżka uniemożliwiało dostęp do szafki i zlewozmywaka.

Zdaniem wizytujących warunki w pokojach nr 2 i 18 w pawilonie nie zapewniają poszanowania godności osobistej osób w nich mieszkających i powinny być natychmiast zmienione.

W pawilonie metraż pokoi dwu- i jednoosobowych nie spełnia wymogów § 6 ust. 1 pkt 3 wyżej wymienionego rozporządzenia. Pokój jednoosobowy (nr 18) ma powierzchnię ok. 4,02 m², natomiast pokój dwuosobowy ok. 9,5 m². Zdaniem przedstawicieli KMP prawodawca wyraźnie wskazał standardy, jakie powinny zostać zapewnione mieszkańcom domów pomocy społecznej. Jedną z obowiązujących norm jest przestrzeganie zasad kwaterowania w pokojach mieszkalnych.

Wizytujący zalecają zagwarantowanie mieszkańcom domu warunków zakwaterowania w pokojach zgodnie z treścią § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia oraz zwracają się do dyrektora placówki o odniesienie się do opisaney kwestii.

Dom zapewnia odpowiednią liczbę łazienek i sanitariatów. Część pokoi posiada własne łazienki. Nadto na każdym piętrze zorganizowane są toalety i łazienki ogólnodostępne wyposażone w wanny/prysznice, sedesy i umywalki. W trakcie wizytacji sanitariaty były czyste i wolne od nieprzyjemnych zapachów.

Zgodnie z rozporządzeniem budynek wyposażony został w system przyzywowo-alarmowy. Jednakże nie zawsze był on zainstalowany przy łóżkach osób leżących, w związku z czym obecnie pozbawieni są oni możliwości samodzielnego wezwania personelu w razie konieczności.

Na korytarzach poszczególnych pięter głównego budynku mieszkalnego zorganizowano świetlice wyposażone w telewizory, kanapy, fotele i stoły. W jednej ze świetlic znajdował się ponadto punkt biblioteczny dla mieszkańców.

Z relacji personelu wynika, że dom zapewnia wszystkim mieszkańcom niezbędną pomoc w zakresie brakującej odzieży, obuwia czy środków higienicznych.

Placówka zapewnia mieszkańcom 3 posiłki dziennie. Zgodnie z informacjami przekazanymi wizytującym przez personel placówki między porami posiłków mieszkańcy mogą poprosić o wydanie dodatkowej porcji jedzenia przez pracowników kuchni lub opiekunów. W DPS zorganizowano ponadto kuchenki pomocnicze, a zgodnie z uzyskanymi informacjami, w dniach wizytacji w domu nie było osób mających problemy z przełykaniem i wymagających otrzymywania posiłków w formie miksów.

a) dostosowanie placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością

Podsumowując spostrzeżenia dotyczące panujących w placówce warunków bytowych należy wskazać, iż nie jest ona w pełni przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na ścianach korytarzy umocowano poręcze, łazienki wyposażono m. in. w uchwyty i krzesła kąpielowe, a łóżka części mieszkańców w podnośniki. Nadto w obu budynkach zainstalowane zostały pochylnie, a dodatkowo w budynku pawilonu – dźwig.

Wskazać jednak należy, iż nie wszystkie przyjęte w placówce rozwiązania umożliwiają mieszkańcom poruszającym się na wózku samodzielne korzystanie. Osoba korzystająca z windy musi cały czas trzymać wciśnięty przycisk, co uniemożliwia osobie o mniej sprawnych kończynach samodzielne korzystanie. W łazienkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością kabiny prysznicowe posiadają wysokie progi uniemożliwiające osobie na wózku samodzielny wjazd.

Z rozmów z osobami poruszającymi się na wózku wynika, iż nie korzystają one z łazienek pokojowych z powodu braku odpowiedniego dostosowania. Nadto osoby te wskazywały, iż nie korzystają również z balkonów pokojowych z powodu wysokiego progu.

Wizytujący zwrócili również uwagę, iż w budynku pawilonu znajdował się mieszkaniec poruszający się na wózku inwalidzkim. Jednakże szerokość drzwi do pomieszczeń nie spełnia warunków, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2002 r. Nr. 75, poz. 690). Zgodnie bowiem z

§ 62.1. drzwi wejściowe do budynku i ogólnodostępnych pomieszczeń użytkowych oraz do mieszkań powinny mieć szerokość co najmniej 0,9 m. Szerokość ta zapewnia bowiem osobie poruszającej się na wózku inwalidzkim swobodny przejazd przez drzwi. W wizytowanym dps szerokość drzwi wejściowych do pokoi mieszkańców, łazienki i świetlicy wносиła 80 cm. Ponadto przestrzeń manewrowa w łazience nie zapewnia możliwości manewrowania wózkiem, gdyż nie spełnia wymaganych wymienionym rozporządzeniem rozmiarów 1.5 m. x 1,5 m.(§ 86.1).

W związku z powyższym należy wskazać, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475) osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Ponadto w dniu 6 września 2012 r. Polska ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169) zobowiązującą do umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich jego sferach.

11. Prawo do praktyk religijnych

Na terenie placówki znajduje się kaplica rzymskokatolicka. Msze św. odbywają się raz w tygodniu, a kapelan prowadzi ponadto posługę indywidualną w pokojach mieszkańców. Kaplica otwarta jest dla mieszkańców w każdy dzień tygodnia.

12. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

I. Dyrektorowi Domu Pomocy Społecznej:

1. zapewnienie każdemu mieszkańcowi miejsca w pokoju mieszkalnym, bez względu na trwające utrudnienia;
2. zapewnienie mieszkańcom pokoju nr 2 i 18 w pawilonie odpowiednich warunków mieszkalnych;
3. zapewnienie wszystkim mieszkańcom metrażu pokoju, zgodnego z obowiązującymi normami prawnymi;
4. zaprzestanie stosowania środków dyscyplinujących wobec mieszkańców;
5. uzależnienie swobodnych wyjść mieszkańców jedynie od stanu ich zdrowia psycho-somatycznego stwierdzonego przez lekarza;

6. zorganizowanie szkoleń dla pracowników, zgodnie z pkt 4 Raportu;
7. zapewnienie psychologowi i terapeutom superwizji;
8. odbieranie zgody mieszkańców lub opiekunów prawnych osób ubezwłasnowolnionych na przechowywanie dowodu osobistego;
9. stworzenie i realizację oferty oddziaływań przeznaczonej dla mieszkańców leżących;
10. kontynuowanie prac remontowych,
11. zamontowanie sygnalizacji przywoławczej przy łóżkach mieszkańców leżących;
12. zmianę zarządzenia dyrektora nr 11/2013 tak, aby nie naruszało ono porządku prawnego;
13. umieszczenie w widocznym miejscu adresów instytucji stojących na straży praw mieszkańców;
14. informowanie mieszkańców zarówno o roli pracownika pierwszego kontaktu, jak i o tym, komu powierzono to zadanie;
15. pełne dostosowanie placówki do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Ponadto proszę o wyjaśnienie podstaw prawnych umieszczenia w placówce (dane osobowe usunięto) oraz (dane osobowe usunięto), dysproporcji w liczbie realizowanych przez fizjoterapeutów zabiegów, zakresu interwencji jakiej podejmują się pracownicy ochrony oraz o odniesienie się do kwestii niezapewnienia mieszkańcom pawilonu placówki właściwego metrażu pokoi.

II. Staroście Ostrowieckiemu

1. przekazanie środków finansowych niezbędnych do realizacji zaleceń.